

Täysistunto

Torstai 8.9.2022 klo 15.59—19.57

7. Hallituksen esitys eduskunnalle kirkkolaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 108/2022 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa myös se 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ministeri Honkonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.01 Tiede- ja kulttuuriministeri Petri Honkonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Vuoden 2022 alussa 66,5 prosenttia suomalaisista kuului evankelis-luterilaiseen kirkkoon. Vaikka kirkon jäsenmäärä on viime vuosina ollut laskeva, kirkko on edelleen merkittävä toimija yhteiskunnassamme. Kirkko hoitaa sille lailla säädettyjä tehtäviä, minkä lisäksi se ylläpitää esimerkiksi monia vaikuttavia sosiaalisia palveluja, kuten lapsi-, perhe- ja vanhustyötä. Kirkon diakoniatyöllä on ollut tärkeä rooli koronaepidemian synkimpinä aikoina yhteiskunnan haavoittuvimmassa asemassa olevien ihmisten tavoittamiseksi ja auttamiseksi, ja kirkko on ollut myös aktiivinen toimija Ukrainan sotaa paenneiden ihmisten tukemisessa.

Käsiteltävänä on ehdotus evankelis-luterilaista kirkkoa koskevan lainsäädännön kokonaisuudistukseksi. Esitystä voidaan pitää historiallisena, sillä edellisen kokonaisuudistuksen voimaantulosta on ehtinyt kulua aikaa jo 28 vuotta. Edellisen kerran hallitus antoi asiasta esityksen syksyllä 2019. Asia ehti tuolloin olla sekä hallintovaliokunnan että perustuslakivaliokunnan käsiteltävänä, kunnes perustuslakivaliokunnan esittämien säätämisyjärjestysluomautusten jälkeen hallintovaliokunta keskeytti asian käsittelyn katsoen, että asia oli palautettava takaisin valmisteluun. Valiokunta ilmoitti jatkovalmistelun tavoitteeksi sen, että saadaan valmisteltua ja säädettyä hyvässä hengessä aikaa kestävä ja perustuslain kanssa sopusoinnussa oleva tämän päivän lainsäädännöltä edellytettävien vaatimusten mukainen kirkkolain kokonaisuudistus ja muu tarpeellinen kirkkoa koskeva lainsäädäntö.

Arvoisa puhemies! Tätä uutta esitystä on edeltänyt mittava jatkovalmistelutyö Kirkko-hallituksessa ja kirkolliskokouksessa. Eduskunnan valiokuntien näkemykset on otettu tarkasti huomioon ja kokonaisuus on rakennettu niiden pohjalta kokonaan uudelleen. Erityistä huomiota on kiinnitetty siihen, mitkä asiat kuuluvat kirkkolain alaan ja mitkä eivät. Noin sata pykälää on siirretty kirkkolaista erillislakeihin ja kirkon omassa päätäntävallassa olevaan kirkkojärjestykseen. Valmistelun tarkoituksena on ollut uudistaa kirkollinen lainsäädä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2022 vp

däntö selkeämmäksi ja johdonmukaisemmaksi kokonaisuudeksi, joka mahdollistaa jatkossa lainsäädännön sisällöllisen kehittämisen. Esitys ei sisällä kirkon ja valtion välisiä suhteita koskevia muutoksia.

Lopuksi haluan vielä kiinnittää huomiota siihen, että kirkkolakia koskee erityinen sääntämisjärjestys. Eduskunta ei voi tehdä asiasisältöön vaikuttavia muutoksia kirkkolakia koskevaan lakiehdotukseen, koska yksinoikeus niiden tekemiseen on säädetty kirkolle. Eduskunta päättää siten tältä osin vain ehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kinnunen.

19.04 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kiitän ministeriä lain esittelystä. Lisäkin kirkkokin saatiin aikoinaan viimein valmiiksi. [Naurua] Pitkä ja monivaiheinen kirkkolain uudistus kaartaa nyt lopulta kohti maalisuoraa.

Tämä evankelis-luterilaista kirkkoa koskeva kirkkolain kokonaisuudistus on ollut vireillä vuodesta 2005 saakka. Tälläkin kaudella olemme kertaalleen käsitelleet asiaa eduskunnassa. Vuonna 2019 annettu hallituksen esitys peruutettiin, ja nyt käsittelemme kirkolliskokouksen hyväksymää, korjattua esitystä. Kuten ministeri Honkonen totesi, kyse on kokonaisuudistuksesta ja tarpeellisista kirkkoa koskevista lakisäädöksistä.

Kirkkolain pohjana on edelleen vuonna 1869 tehty ensimmäinen kirkkolaki, jota on vuosien saatossa täydennetty ja päivitetty. Kun säädösympäristö on muuttunut, vuoden 1993 kirkkolakia on muutettu yli 50 kertaa. Kokonaisuus on ollut lopulta kuin tilkkutäkki, minkä vuoksi lakia on tarpeen johdonmukaistaa. Nyt laki saatetaan kokonaisuutena ajan tasalle. Siitä tehdään käyttäjien kannalta selkeä kokonaisuus.

Lainmuutos on pääosin tekninen. Esityksen sisällölliset muutokset ovat varsin vähäisiä. Kirkon ja valtion suhteet säilyvät entisellään. Kirkolla on edelleen julkisoikeudellinen erityisasema. Muutokset tehostavat kuitenkin kirkon ja seurakuntien hallintoa ja vaikuttavat sitä kautta vahvasti kirkon toimintaan ja kirkkolain tulkintaan. Tavoitteena on siirtää mahdollisimman paljon kirkon sisäistä toimintaa ja hallintoa koskevaa norminantovaltaa kirkon omille toimielimille siltä osin kuin asiat eivät edellytä lain tasoista sääntelyä.

Arvoisa puhemies! Esitys ei muuta kirkon hallinnon rakenteita, vaan se yksinkertaistaa ja johdonmukaistaa hallintoa koskevaa sääntelyä. Esitykseen sisältyvä sisällöllinen uudistus toteutuu pääosin kirkkojärjestyksessä. Toki pienetkin sisältömuutokset vaikuttavat toimintaan ruohonjuuritasolla. Kirkko siirtyy digiaikaan, sähköiset kokoukset ja sähköinen päätöksentekomenettely tulevat mahdollisiksi, seurakuntien jäsenten osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuudet paranevat — nämä kaikki ovat tervetulleita asioita.

Arvoisa puhemies! Kirkon kaiken toiminnan pohjana on usko, jonka sisältö määritellään kirkon tunnustuksessa. Sen vuoksi kirkolliskokous näki edelleen tärkeänä, että tunnustuspykälä säilyy kirkkolaissa. Kirkolliskokouksen enemmistön mielestä tunnustuspykälän irrottaminen laista asetuksen tasoiseen kirkkojärjestykseen on ongelmallista. Yhdyn tässä kirkolliskokouksen kantaan.

Evankelis-luterilaisella kirkolla on Suomessa pitkä ja arvokas historia ja perinne. Kirkko on edelleen vahva ankkuri suomalaisten elämässä. Se kulkee rinnalla elämämme käännekohtissa, kun synnymme, kasvamme, aikuistumme, menemme naimisiin ja perustamme perheen, kun lähdemme viimeiselle matkalle. Kirkko kastaa, konfirmoi, vihki, siunaa haudan lepoon. Kirkko auttaa ja puolustaa kaikkein heikoimpia. Se kokoaa yhteen ja kan-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2022 vp

nattelee, kun on vaikeaa. Seurakuntien diakoniatyö ja lähimmäisenrakkauden toteuttaminen arjessa ovat syvää suomalaista kulttuuriperintöä. Kun yhteiskunnassa ja maailmassa tapahtuu traagisia asioita, kirkkojen ovet ovat avoinna ja ihmiset löytävät tiensä yhteisiin tiloihin hiljentyään, laulamaan, keskustelemaan ja kuulemaan. Sana rohkaisee ja lohduttaa.

Perustuslakivaliokunta selvensi tällä kaudella, että koulut voivat edelleen käyttää kirkon tiloja omiin tilaisuuksiinsa. Kirkko seisoo keskellä kylää ympäri Suomen myös tänä päivänä. Se pitää yllä historiallisesti arvokkaita rakennuksia, arkkitehtuuria, ympäristöjä ja hautausmaita. Tämän uudistuksen jälkeen Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lainsäädäntö on kohdillaan ja kirkko saa toteuttaa tärkeää tehtäväänsä yhteiskunnassa oman perinteensä ja tunnustuksensa pohjalta. Nyt on tärkeää, että eduskunta saa tämän lain ripeästi valmiiksi, jotta kirkko saa työrauhan tehdä merkityksellistä työtään ihmisten parissa näin epävakaina aikoina.

Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta toivoi, että kirkkolain alaan varsinaisesti kuulumattomat, muun muassa henkilöstöä koskevat pykälät erotetaan erilliseen, tavallisessa sääätämisjärjestyksessä hyväksyttävään lakiin. Se on nyt toteutettu. Tässä kirkkolain esityksessä on korjattu kaikki ne kohdat, jotka oli välttämätöntä korjata ja joista perustuslakivaliokunta antoi niin sanotun perustuslaillisen huomautuksen. Valtiosääntöoikeudelliset puutteet on näin korjattu.

Kun kirkkolaki nyt hyväksytään, kirkko saa ajantasaisen lain ja pääsee siltäkin osin toteuttamaan arvokasta tehtäväänsä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Edustaja Hopsu.

19.11 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä uudeksi kirkkolaiksi sekä kirkollisiksi erityislaeiksi on kirkon henkilöstöltä saadun palautteen mukaan paljon hyvää. Viranhaltijoita koskevan sääntelyn sijoittaminen omaan erilliseen lakiinsa helpottaa yleisten työelämäuudistuksien toteuttamista kirkossa. Muutoinkin säädösehdotus modernisoi jo kohtalaisen vanhaa kirkkolainsäädäntöä. Pitkä prosessi on saatu tähän vaiheeseen — kiitos siitä.

Vielä kuitenkin joitain kommentteja tarpeista ja huomioista, joita kirkon henkilöstöltä on tullut:

Tärkeää on, että kirkon viranhaltijat olisivat yhdenvertaisessa asemassa suhteessa muuhun julkiseen sektoriin. Lakiesityksessä kelpoisuusvaatimukset koskevat ainoastaan virkasuhteita. Tämä valitettavasti mahdollistaa kelpoisuusvaatimusten kiertämisen sillä tavalla, että henkilöä ei palkata virkasuhteeseen vaan työsuhteeseen. Tulisi harkita, voisivatko kelpoisuusvaatimukset koskea myös työsuhteita, nimenomaan uusia solmittavia työsuhteita. Ymmärrän, että muutokset ovat tässä kohtaa vaikeita mutta sellaisia, mitä valiokuntakäsittelyssä ja eduskuntakäsittelyssä pystytään vielä huomioimaan.

Toiseksi: Seurakuntapastorin ja papin virkojen sijaisuuksien nimityspäätöksiin esitetty muutoksenhakukielto on ongelmallinen. Kun muista papinvirkojen nimityspäätöksistä on valitusoikeus, niin näistä seurakuntapastorin viroista tätä oikeutta ei ole — muutoksenhakukielto siis estää tämän. Tämä koskee juuri papiston määräaikaisia virkasuhteita. Useat perustuslakiasiantuntijat ovat ilmaisseet huolensa nimenomaan tästä kohdasta perustuslakivaliokunnalle.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2022 vp

Vielä kolmanneksi pieni muutos, joka koskee perhevapaalta töihin paluuta. Tämä uusi lakiehdotus ratkaisee sen niin, että vanhaa tehtävää ei pystytä turvaamaan, ja se on muutos nykytilaan, ja ymmärrettävästikin siitä on saatu palautetta.

Lopuksi haluan nostaa esiin, kuinka tätä valmistelua työmarkkinaosasto tekee suhteessa Kirkon työmarkkinalaitokseen. Tämä nykytilanne on ristiriidassa viranomaisen puolueettomuusperiaatteen kanssa, eli Kirkkohallituksen kirkon henkilöstöpolitiikkaa koskevan päätöksenteon ja palvelussuhteita koskevan säädösvalmistelun toteuttavat samat viranhaltijat ja samat virkailijat, jotka hoitavat puhevaltaisina työmarkkinalaitoksen tehtävää ja työnantajaedunvalvontaa. Palvelussuhdelainsäädännön ja henkilöstöpolitiikan vastuut olisi syytä Kirkkohallituksessa eriyttää samalla tavalla kuin tehtiin Valtion työmarkkinalaitoksen osalta vuonna 2017.

Nämä olivat nyt lähinnä tällainen kokoelma huomioita palautteesta, jota on tullut. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Edustaja Savola.

19.14 Mikko Savola kesk: Arvoisa herra puhemies! Ministerin lisäksi oli kaksi erittäin asiantuntevaa puheenvuoroa tästä laista, edustaja Kinnuselta ja edustaja Hopsulta.

Oikeastaan omassa puheenvuorossani haluan vain tuoda esiin sen merkittävän roolin, mikä kirkolla yhteiskunnassa on ja joka oikeastaan liittyy meihin kaikkiin tavalla tai toisella, olemme me kirkon jäseniä tai emme ole kirkon jäseniä: häät, ristiäiset, hautajaiset, diakonissatyö, mikä kunnissa tapahtuu.

Erityisen ilolla ja kunnioituksella olen aina katsonut sitä työtä, mitä kirkko tekee vähävaraisten auttamiseksi, ja Ulkomaanavun työtä, mitä tehdään muiden maiden vähävaraisten ja heikoimpien ihmisten auttamiseksi, sekä sitä nuorisotyötä, mitä on yhteistyössä koulujen kanssa. Lasten ja nuorten harrastustoiminnassa, mistä edellisessäkin kohdassa nuorisolain yhteydessä puhuttiin, seurakunta tekee erittäin hyvää ja tiivistä yhteistyötä luoden harrastusmahdollisuuksia kuntiin, missä ei välttämättä resursseja ole kaikin puolin muuten, esimerkiksi nuorisotilojen avaamisella ja ylläpitämisellä.

Toivon, että kun seurakuntavaalit tulevat, niin sinne löytyy paljon myös niitä ihmisiä, jotka ovat näistä asioista kiinnostuneita, siitä hallinnosta, mitä kirkon puolella tehdään, ja myöskin siitä yhteiskunnan osa-alueesta. Toivottavasti paljon on ehdokkaita ja paljon vaihtoehtoja, niitä, jotka haluavat näihin asioihin perehtyä.

Itse tästä kirkkolain uudistuksesta sanon vain sen, että jos 28 vuotta on edellisestä uudistuksesta mennyt, niin tämä on aiheellinen, monin paikoin tekninen uudistus. Hyvä, että nyt perustuslailliset seikat on tässä varmistettu ja ne puutteet, mitä tässä laissa on ollut, on korjattu.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Vielä ministeri Honkonen, olkaa hyvä.

19.16 Tiede- ja kulttuuriministeri Petri Honkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia edustajille puheenvuoroista. Todellakin, niin kuin todettua, eduskunta voi kirkkolain osalta vain päättää esityksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta kiitoksia näistä tärkeistä sisällöllisistäkin puheenvuoroista.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2022 vp

Omalta osaltani toivon asiasta vastaavana ministerinä, että esitys saa eduskunnassa perusteellisen mutta nopean käsittelyn. Tätä todellakin kirkolliskokous ja kirkko odottavat tämän pitkän, pitkän prosessin jälkeen. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.